

Євгенія НІКІПЄЛОВА

*Національна академія державного управління
при Президентові України*

Харківський регіональний інститут державного управління

ГЕНЕЗА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ КОЛЕКТИВНОЇ БЕЗПЕКИ В ЄВРОПІ

Наводяться результати дослідження кроків України на шляху до забезпечення безпеки і стабільності в державі та світі шляхом побудови державної політики національної безпеки в Україні в контексті формування системи колективної безпеки в Європі. Зауважується, що багато країн у світі прагнуть приєднатися до ЄС з метою стати дійсно європейською державою. Однією з таких країн є Україна, яка вбачає перспективність співпраці з ключовими партнерами, державами-членами ЄС. Акцентується на необхідності проведення системних політичних і соціально-економічних реформ, адаптації законодавства України до норм і правил ЄС. Доводиться, що перспективи співробітництва України з розвинутими країнами світу та зміцнення її позицій у світовій системі міжнародних відносин можуть стати найкращим способом реалізації національних інтересів.

Ключові слова: європейська політика безпеки й оборони, спільна зовнішня політика і політика безпеки, Європейська стратегія безпеки, Глобальна стратегія ЄС, державна політика національної безпеки.

Yevheniia Nikipielova. The genesis of the state policy of national security in Ukraine in the context of the formation of the collective security system in Europe

The article presents the results of a study of Ukraine's steps towards ensuring security and stability in the state and the world by building a national policy of national security in Ukraine in the context of the formation of a collective security system in Europe. It is observed that many countries in the world are eager to join the EU in order to become a truly European state. One of such countries is Ukraine, which sees the prospect of cooperation with key partners, EU member states, and is oriented to carry out systematic political and socio-economic reforms, to adapt Ukraine's legislation to the norms and rules of the EU. It is demonstrated that the prospects for Ukraine's cooperation with the developed countries of the world and the strengthening of its positions in the world system of international relations can be the best way to realize national interests.

Key words: european security and defense policy, common foreign policy and security policy, European security strategy, EU global strategy, state policy of national security.

Відносини ЄС з різними країнами світу впродовж свого розвитку мали різний формат. Доленосним для оформлення європейської політики безпеки й оборони (ЄПБО) став 2003 р. У лютому Рада Європейського Союзу схвалила Угоду ЄС – НАТО, яка поширювалася на країни ЄС, що є членами НАТО або беруть участь у «Партнерстві заради миру». ЄС отримав достатньо сил і можливостей для самостійного проведення військових і цивільних операцій, операцій із кризового врегулювання. НАТО та ЄС розпочали перші спільні навчання.

Процес побудови ЄПБО потребує постійної уваги та аналізу, що пояснюється великою швидкоплинністю змін у міжнародних інтеграційних процесах. Це питання вивчають як вітчизняні, так і зарубіжні науковці. Серед вітчизняних науковців слід зазначити таких: І. Беззуб, С. Волощук, В. Горбулін, А. Качинський, О. Пошедін, Л. Фалалєєва, В. Шатун та ін. До зарубіжних учених слід віднести таких як: А. Беттлер, Б. Бузан, Т. Фаллон, С. Бископ, Дж. Най та ін. Перспективи співробітництва України з розвинутими країнами світу та зміцнення її позицій у світовій системі міжнародних відносин може стати найкращим способом реалізації національних інтересів.

Метою статті є дослідження процесу побудови ЄПБО у XXI ст., аналіз кроків України на цьому шляху.

У грудні 2003 р. була схвалена Європейська стратегія безпеки «Безпечна Європа у кращому світі», у 2004 р. – Європейська політика сусідства, у 2007 р. – Чорноморська синергія, у 2008 р. – Середземноморський Союз, у 2009 р. – ініціатива Східного партнерства.

Прийняття Європейської стратегії безпеки «Безпечна Європа у кращому світі» було значним досягненням у сфері ЄПБО: визнано основні загальні загрози для всіх країн-членів ЄС, доповнено Петерберзькі завдання, уточнено їх зміст і географічна зона застосування. Усе це свідчило про намір ЄС стати глобальним гравцем у міжнародних відносинах.

Основними ідеями цієї стратегії було те, що ЄС як глобальний суб'єкт світової політики готовий узяти на себе частку відповідальності за забезпечення безпеки у світовому масштабі; великомасштабна агресія проти будь-якої держави-члена ЄС неможлива, але для Європи є актуальними міжнародний тероризм, поширення зброї масового знищення, організована злочинність та наслідки розпаду неспроможних, неефективних держав; розширення «зони безпеки» ЄС на регіони, розташовані на сході від ЄС (Україна, Молдова, Білорусь, держави Південного Кавказу), та Середземномор'я [2].

Прийняття Європейської стратегії безпеки «Безпечна Європа у кращому світі», розробленої Високим представником Хав'єром Соланою, було додатковим імпульсом ЄПБО, яким визначено нові глобальні виклики, що постали перед світовим співтовариством, і, відповідно, головні загрози європейській безпеці. Ця стратегія визначила чіткі політичні межі для реалізації ЄПБО. Вона також містила перелік рекомендацій щодо розвитку практичної співпраці в контексті ЄПБО. Наприклад, стратегія ЄС щодо проблеми поширення зброї масового ураження. Зазначена стратегія стала потужним стимулом для розвитку ЄПБО.

Не можна залишити поза увагою й прийняття Лісабонського договору. Згідно з ним передбачено вихід за межі Петерберзьких завдань, що, у свою чергу, означає участь ЄС у військових та цивільних операціях, не обмежуючись лише гуманітарними, рятувними й миротворчими місіями та операціями з урегулювання кризових ситуацій, з урахуванням операцій з відновлення миру, колективні заходи з метою роззброєння, завдання з надання військової допомоги та консультацій, попередження конфліктних ситуацій та постконфліктної стабілізації. Лісабонський договір уперше в історії ЄС закріпив у його установчих актах принцип колективної самооборони країн-членів [11].

Ключовим положенням Лісабонського договору є пункт про взаємну оборону, який зобов'язує надати допомогу і підтримку в разі, якщо країна-член ЄС стане жертвою військової агресії. Договором передбачено колективну відповідальність держав-учасниць ЄС [12].

ЄПБО є формою міждержавного співробітництва, у якому, зокрема, з'явилось положення щодо обов'язковості спільних дій з відбиття агресії проти однієї з держав-членів. Проте, беручи до уваги серйозні розбіжності із зовнішньополітичних питань, ЄПБО, імовірно, буде діяти як постійне структуроване співробітництво без участі усіх 27 країн.

Так, відповідно до договору «держави-члени ЄС, що мають більш високий військовий потенціал і взяли на себе більш жорсткі зобов'язання з метою виконання максимально складних місій, можуть створювати передову групу для певних завдань. Таким чином, здійснення місій та операцій ЄС можливе не повним складом держав-членів, а тільки тими, хто бажає взяти в них участь і має для цього необхідний потенціал. Так само держави-члени ЄС можуть на базі Європейського оборонного агентства створювати передові групи для реалізації різних проектів у сфері розвитку

військових потенціалів» [15, с. 83] (переклад автора. – Є. Н.). Тобто можна говорити про принцип солідарності, який передбачає надання колективної допомоги, якщо це є необхідним, державі, яка стала об'єктом терористичної атаки або жертвою техногенної катастрофи.

Лісабонський договір став поштовхом до перетворення ЄС на глобального актора, завдяки чому ЄС набув міжнародної правосуб'єктності, став повноправним суб'єктом міжнародного права, дістав можливість взаємодіяти з іншими акторами-країнами світу, розширив повноваження у сфері зовнішніх відносин, що обумовило створення нових механізмів та інструментів їх реалізації [11].

Таким чином, можна зробити висновок, що військовий вимір європейської інтеграції у своєму розвитку дійшов до рівня спільного оперативного втручання в кризові ситуації в усьому світі. На сьогодні масштаби зовнішньополітичних акцій ЄС щодо підтримки міжнародної безпеки та стабільності, напевно, не виглядають надто вражаючими. Водночас, якщо існуючі тенденції зберігатимуться й надалі, ЄС зможе мати шанси стати одним із провідних центрів сили, який буде здатний забезпечувати не тільки власну безпеку, а й брати активну участь у вирішенні глобальних проблем усього людства.

Лісабонський договір значною мірою інституалізував ЄПБО, але не перевів її з площини міжурядових відносин на наднаціональний рівень. Позитивні зрушення у сфері спільної оборонної політики поступово мають забезпечити утворення системи колективної безпеки. ЄПБО повинна гарантувати безпеку та визначати спільну оборонну політику. Її основною метою є проведення операцій з урегулювання міжнародних криз, створення необхідних для цього структур, а також забезпечення відповідних можливостей, як цивільних, так і військових. Саме після набуття чинності Лісабонського договору виникла дипломатична служба ЄС.

Важливою проблемою для ЄС залишається також створення єдиної європейської армії, що необхідно для запобігання та врегулювання конфліктів. Замість об'єднаного армійського корпусу ЄС зробив акцент на створення мобільних частин чисельністю приблизно 1,5 тис. осіб у кожній, які отримали найменування «бойових груп». Ці частини могли створюватися або однією країною-членом ЄС, або спільно декількома країнами, до того ж у взаємодії із силами швидкого реагування НАТО.

Створення «бойових груп» вважається головним успіхом у розвитку військового потенціалу ЄС. Це повинно підвищити рівень співпраці між державами-членами ЄС. «Бойові групи» зробили істотний внесок у трансформацію військового потенціалу ЄС, проте він залишається обмежений занадто малою частістю збройних сил, що беруть участь у них. Крім того, мінімальний критерій участі розмитий, що дозволяє кожній державі ЄС брати участь у військових операціях і знижує ефективність усіх формувань. ЄС вважає за краще організувати «бойові групи». Вони ще не були використані під час підготовки операцій останнім часом. Миротворчі контингенти ЄС формуються, як і раніше, на національному рівні, склад учасників місії різний у кожному конкретному випадку.

«Бойові групи» можна розглядати як прообраз європейських збройних сил, ідея створення яких підтримується країнами ЄС. Проте їх боєздатність дуже низька, й вони повністю залежать від бойового забезпечення (розвідка, зв'язок, управління, тилове постачання, транспортна авіація). Крім того, європейські країни мають дуже обмежені можливості щодо комплексного застосування високоточної зброї, де вони також майже повністю залежать від США.

Багато країн у світі прагнуть приєднатися до ЄС з метою стати європейською державою. Однією з таких країн є Україна. Так, відносини між Україною та ЄС започатковані у грудні 1991 р., коли міністр закордонних справ Нідерландів як головної в ЄС держави у своєму листі від імені ЄС офіційно визнав незалежність України.

Намір України розбудувати відносини з ЄС на принципах інтеграції був проголошений ще у 1993 р. Україна вперше заявила про власні євроінтеграційні прагнення в Постанові Верховної Ради України від 2 липня 1993 р. «Про основні напрями зовнішньої політики України»: «перспективною метою української зовнішньої політики є членство України в Європейських Співтовариствах, а також інших західноєвропейських або загальноєвропейських структурах за умови, що це не шкодитиме її національним інтересам. З метою підтримання стабільних відносин з Європейськими Співтовариствами Україна укладе з ними Угоду про партнерство і співробітництво, здійснення якої стане першим етапом просування до асоційованого, а згодом – до повного її членства у цій організації» [7].

У 1994 р. ЄС уклав із дев'ятьма державами-наступниками Радянського Союзу Угоди про партнерство та співробітництво. Метою цього партнерства було створення рамок для політичного діалогу, підтримка цих країн у становленні стабільних демократичних структур і розвитку економіки, супроводження переходу до ринкової економіки та сприяння торгівлі й інвестиціям. Ця угода стала першим договором між ЄС і Україною, вона мала наближити Україну до ЄС.

Слід зазначити, що донедавна в історії розвитку України питання безпеки й оборони не були пріоритетним напрямом діяльності держави. Реформування Збройних сил України передбачало лише їх скорочення і фактичне знищення, а не формування оптимальної структури. Пріоритетність розвитку Збройних сил України постала лише після військової агресії Російської Федерації у Криму та на сході нашої країни. Проте відновити обороноздатність держави в короткий строк неможливо, бо це довготривалий процес, що потребує значних капіталовкладень. Слід розуміти, що військова безпека й оборона може бути підсилена за умови участі в міжнародних організаціях колективної безпеки [4].

Розуміючи це, у сфері політики безпеки і оборони курс євроінтеграції Україна розпочала з підписання 13 червня 2005 р. Угоди між ЄС і Україною про визначення загальної схеми участі України в операціях ЄС із врегулювання криз, що ратифіковано Законом України від 6 березня 2008 р. № 137-VI. У цій угоді визначено порядок ухвалення рішення та загальні умови участі України в операціях ЄС із врегулювання криз як цивільними, так і військовими засобами. Заплановано визначити загальну схему участі, а не окремо для кожної відповідної операції [5].

Політика України щодо розбудови відносин з ЄС почала впроваджуватися на основі Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики». «Однією з основоположних засад зовнішньої політики України є забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в ЄС» [6].

Після підписання та ратифікації у 2014 р. Угоди про асоціацію між Україною та ЄС відносини сторін почали вибудовуватися в новому форматі політичної асоціації та економічної інтеграції. Україна розглядає укладення цієї угоди як черговий крок на шляху до досягнення кінцевої мети європейської інтеграції – набуття повноправного членства України в ЄС. За Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та ЄС, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікованою Законом України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII, сторони посилюють практичне співробітництво з попередження конфліктів та у сфері антикризового управління, зокрема з метою збільшити участь України у цивільних та військових операціях ЄС з подолання кризових ситуацій, а також у відповідних навчаннях і тренуваннях [9].

Зокрема, 19 вересня 2014 р. Міністром оборони України В. Гелетей у Варшаві підписав угоду з міністрами оборони Литви та Польщі про створення спільного литовсько-польсько-українського військового підрозділу «ЛитПолУкрбриг» [8]. Це стало одним із найважливіших кроків України на шляху до модернізації українських

збройних сил та посилення співробітництва з ЄС. Робота зі створення зазначеного підрозділу розпочалася ще у 2007 р.

З 1 листопада 2014 р. окремі розділи Угоди про асоціацію між Україною та ЄС діють на умовах тимчасового застосування до моменту набуття нею чинності у повному обсязі, що відбудеться після завершення ратифікаційного процесу в усіх державах-членах ЄС. Виконання угоди відбувалося на основі затвердженого 17 вересня 2014 р. Кабінетом Міністрів України плану заходів з її імплементації на 2014 – 2017 рр.

У березні 2015 р. Кабінет Міністрів України прийняв розпорядження № 207 «Про схвалення рекомендації Ради асоціації між Україною та ЄС про імплементацію Порядку денного асоціації між Україною та ЄС». З метою реалізації порядку денного асоціації створено Конституційну комісію й три робочі групи: з децентралізації, судової реформи, прав людини; прийнято Закон України «Про забезпечення права на справедливий суд»; внесено зміни в законодавство щодо відшкодування ПДВ; прийнято Закон України «Про ринок природного газу»; створено Антикорупційне бюро, Національне агентство з питань запобігання корупції, внесено зміни до антикорупційних законів; у реформі державних закупівель і дерегуляції закріплено мораторій на перевірки, зменшено кількість податків із двадцять двох до дев'яти, спрощені на законодавчому рівні процедури отримання ліцензій та інших дозвільних документів, гармонізовано з нормами ЄС 30 % національних стандартів (8 849 документів технічного регулювання з 29,6 тис. таких документів) [1].

Указом Президента України № 5/2015 «Про стратегію сталого розвитку „Україна – 2020“» від 12 січня 2015 р. стратегія нашої держави репрезентована у вигляді руху за такими векторами: вектор розвитку – проведення структурних реформ; вектор безпеки – забезпечення гарантій безпеки держави, бізнесу, громадян, захищеності інвестицій і приватної власності; вектор відповідальності – забезпечення гарантій доступу до освіти, системи здоров'я та інших послуг незалежно від раси, політичних переконань, майнового стану тощо; вектор гордості – забезпечення толерантності в суспільстві, гордості за власну державу, її історію та культуру. У межах названих чотирьох векторів руху передбачається реалізація 62 реформ та програм розвитку держави. Головною передумовою цієї стратегії є суспільний договір між владою, бізнесом та громадянським суспільством, де кожна сторона має свою зону відповідальності. Безпека – головна умова нормального функціонування будь-якої держави. Відвернення небезпеки від держави надасть гарантії безпеки громадян також і в економічній площині. Реформа національної безпеки й оборони є першочерговим пріоритетом реалізації стратегії. Один із її стратегічних індикаторів передбачає так: витрати на національну безпеку та оборону становитимуть не менше ніж 3 % валового національного продукту; чисельність професійних військових на 1 000 населення збільшиться із 2,8 до 5,6 осіб за розрахунками Стокгольмського міжнародного інституту миру [10].

Отже, серед основних цілей вищезазначеної стратегії визначено забезпечення інтеграції України до ЄС. Угода про асоціацію між Україною і ЄС визначає стратегічні орієнтири для проведення системних політичних і соціально-економічних реформ в Україні, широкомасштабної адаптації законодавства України до норм і правил ЄС.

Геополітична і безпекова ситуація навколо ЄС суттєво змінилася після початку агресивних дій з боку Російської Федерації проти України. Результатом нового комплексного бачення своєї зовнішньої політики і політики безпеки стала схвалена у червні 2016 р. Глобальна стратегія зовнішньої політики і політики безпеки ЄС «Спільне бачення, спільна дія: сильніша Європа» (далі – Глобальна стратегія ЄС), що є дуже важливим моментом історичного розвитку зовнішньої політики і політики безпеки ЄС. У цій стратегії чітко окреслені пріоритети зовнішньополітичних дій ЄС, які зосереджені:

- на забезпеченні безпеки безпосередньо ЄС, громадян ЄС і його території через загрозу тероризму, гібридних загроз, економічних потрясінь, кліматичних змін та уразливості в енергетичній сфері;
- зміцненні життєстійкості держави і суспільства в країнах на південь (до Центральної Африки) і на схід (до Центральної Азії включно) від кордонів ЄС;
- комплексному підході до врегулювання конфліктів із застосуванням усіх можливостей ЄС;
- підтримці добровільних форм регіонального управління;
- прихильності до глобального порядку, заснованого на міжнародному праві заради стримування політики балансу сил, ефективному глобальному управлінні [13].

У Глобальній стратегії ЄС вперше визнається, що в ЄС є «життєві інтереси», але «між національними та європейськими інтересами немає суперечності». До життєвих інтересів ЄС віднесено: безпеку громадян ЄС і його території, добробут усіх громадян; демократію; заснований на правилах глобальний порядок для стримування політики балансу сил [16].

ЄС не наполягає більше на активній демократизації у своїх діях, що відображає його новознайдену позицію принципового прагматизму, що припускає переслідування власних інтересів у поєднанні з відстоюванням принципів міжнародного права [14]. Сусідство ЄС в цьому випадку трактується широко, включаючи Центральну Азію і Центральну Африку.

Глобальна стратегія ЄС як виклики виділяє також демографію, міграцію, гібридні загрози і охорону зовнішніх кордонів. У ЄС вважають, що з такими загрозами та викликами можна впоратися лише військовими засобами [13]. Водночас, на нашу думку, необхідне поєднання військових, політичних та економічних інструментів. При цьому головна сила ЄС пов'язана з його багатим арсеналом цивільних засобів, тобто інструментів «м'якої сили». Джозеф Най розуміє її як здатність міжнародних гравців досягати своїх зовнішньополітичних цілей, спираючись не на примус, а на позитивне тяжіння, на цінності, культуру, надійні інститути і політику, яку міжнародне співтовариство визнає як легітимну та таку, що заслуговує на довіру [17].

Однією з особливостей Глобальної стратегії ЄС є щорічне оцінювання результатів її імплементації та визначення перспектив подальшої реалізації. Оцінки попередніх результатів першого року реалізації цієї стратегії, їх впливу на Україну та її місця і ролі в зовнішній і безпековій політиці ЄС, пропозиції з подальшого розвитку взаємовідносин України і ЄС у цій сфері визначались експертами в ході проведеного у квітні 2017 р. опитування українських експертів із різних регіонів України та міжнародного круглого столу «Глобальна стратегія ЄС: місце, роль і внесок України», що відбувся 24 квітня 2017 р. у м. Київ.

У Глобальній стратегії ЄС поєднано різні зовнішньополітичні погляди всіх країн-членів ЄС в єдиному баченні зовнішніх пріоритетів ЄС та майже усунуто розрив між зовнішньою й внутрішньою політикою і безпекою.

За перший рік імплементації Глобальної стратегії ЄС були зроблені певні кроки до посилення безпеково-оборонного виміру в ЄС, що був піднятий на рівень глав держав:

1. На політичному рівні всередині ЄС розпочались обговорення конкретизації і посилення оборонно-безпекового вектору ЄС, про що свідчить схвалення низки відповідних документів, об'єднаних у «Зимовий пакет» з Європейської безпеки і оборони, до якого увійшли нові політичні цілі й наміри у сфері безпеки й оборони – План імплементації Глобальної стратегії ЄС з питань безпеки та оборони; фінансові засоби, визначені в Європейському оборонному плані дій; комплект пропозицій із виконання Спільної декларації ЄС-НАТО.

2. ЄС посилив свої оборонні управлінські структури шляхом створення

військового штабу, що відповідатиме за військові операції ЄС. На початковому етапі під його управління підпадають три операції ЄС: цивільно-військова тренувальна місія в Малі; тренувальна місія в Центральноафриканській Республіці; тренувальна місія в Сомалі. Військові операції «Софія» у Середземномор'ї та «Атланта» поблизу Африканського Рогу поки що залишаються поза його повноваженнями, але можуть перейти в майбутньому.

3. Виникає необхідність створення європейської армії, проте не всі країни ЄС підтримують цю ідею, та й провести лінію розмежування між оборонно-безпековими повноваженнями ЄС і НАТО дуже складно. Однак окремі елементи в ЄС реалізуються у вигляді бойових тактичних груп, а також ведуться експертні дискусії про можливість створення так званого оборонного союзу.

4. Оскільки ЄС не має наміру будувати власну армію, активізувалася співпраця між ЄС і НАТО, що передбачено Глобальною стратегією ЄС. Для Євросоюзу НАТО залишається опорою в Європі з точки зору протистояння воєнним загрозам, оскільки жодна країна-член ЄС не має достатніх військових можливостей.

5. Країни ЄС змушені переглянути національні оборонні витрати у зв'язку з виходом Великої Британії із ЄС. На сьогодні тільки чотири країни-члена ЄС витрачають на оборонні потреби не менше ніж 2 % ВВП [3].

Учасники вищезгаданого круглого столу підкреслили важливість участі ЄС у реформуванні сектору безпеки, відмітивши готовність ЄС інвестувати в цивільну безпеку України та інших східних партнерів як складову частину імплементації Глобальної стратегії ЄС. Консультативна місія ЄС в Україні є практичною демонстрацією реалізації Глобальної стратегії ЄС щодо України. Консультативна місія є дорадчою місією з реформування сектору цивільної безпеки і працює в усій Україні щодо підвищення компетенції безпекових структур, взаємодії поліції із суспільством, розслідування кримінальних справ, реформування системи управління кадрами, громадського порядку. У межах діяльності місії в Україну інвестовано більше ніж 2,5 млн євро [3].

Глобальна стратегія ЄС із зовнішньої і безпекової політики містить важливий напрям – «працювати з ключовими партнерами, державами і регіональними об'єднаннями, які поділяють погляди ЄС» [3]. За цим критерієм Україна є важливим партнером ЄС на Сході. Україна зазначена саме в розділі «Європейська система безпеки» в контексті протидії агресії Росії, що підтверджує її ключову важливість для безпеки ЄС та визначає перспективність такого виміру співпраці.

Сподіваємося на всебічну підтримку України Євросоюзом у питаннях, що стосуються суверенітету, територіальної цілісності, захисту національних інтересів, безпеки держави і людини тощо. Зокрема, відповідна співпраця вже ведеться між Україною та ЄС: запланована участь України у Вишеградській бойовій тактичній групі у 2019 р.

На нашу думку, ЄС визнає важливу роль України в забезпеченні безпеки і стабільності на континенті, а також її високий промислово-технологічний потенціал у військовій сфері, що підтверджується практикою запрошення нашої держави до проведення військових навчань за участю підрозділів ЄС. Зміцненню правової основи цієї співпраці слугуватиме укладення Угоди про участь України в операціях ЄС з урегулювання кризових ситуацій, а також про безпекові процедури обміну інформацією, що очікується найближчим часом.

Європейський вибір України відкриває нові перспективи співробітництва з розвинутими країнами континенту, надає можливості економічного розвитку, зміцнює позиції України у світовій системі міжнародних відносин.

Список використаних джерел / List of references

1. **Беззуб І.** Сучасний стан і перспективи української євроінтеграції. – Режим доступу : http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1209:suchasnij-stan-i-

perspektivi-ukrajinskoji-evrointegratsiji&catid=8&Itemid=350 [Bezzub I. Suchasnyi stan i perspektivy ukrainskoi yevrointehratsii. – Rezhym dostupu : http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1209:suchasnij-stan-i-perspektivi-ukrajinskoji-evrointegratsiji&catid=8&Itemid=350].

2. **Волощук С. М.** Трансформації зовнішньої політики нейтральних та позаблокових країн Європи в умовах постбіполярного світу / С. М. Волощук // Наук. вісн. Ужгород. ун-ту. Сер. «Історія». – 2012. – Вип. 28. – С. 101 – 107 [Voloshchuk S. M. Transformatsii zovnishnoi polityky neitralnykh ta pozablokovykh krain Yevropy v umovakh postbipoliarnoho svitu / S. M. Voloshchuk // Nauk. Visn. Uzhhorod. un-tu. Ser. «Istoriia». – 2012. – Vyp. 28. – S. 101 – 107].

3. **Глобальна стратегія ЄС: місце, роль і внесок України** : аналіт. зап. – Травень 2017. – 10 с. – Режим доступу : http://www.kas.de/wf/doc/kas_48694-1522-13-30.pdf?170614122135 [Hlobalna stratehiia YeS: mistse, rol i vnesok Ukrainy : analit. zap. – Traven 2017. – 10 s. – Rezhym dostupu : http://www.kas.de/wf/doc/kas_48694-1522-13-30.pdf?170614122135].

4. **Пошедін О. І.** Воєнна безпека України в контексті співробітництва з Європейським Союзом / О. І. Пошедін // Вісн. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – 2014. – № 3. – С. 53 – 60 [Poshedin O. I. Voienna bezpeka Ukrainy v konteksti spivrobitnytstva z Yevropeiskym Soiuzom / O. I. Poshedin // Visn. Nats. akad. derzh. upr. pry Prezidentovi Ukrainy. – 2014. – № 3. – S. 53 – 60].

5. **Про визначення** загальної схеми участі України в операціях Європейського Союзу із врегулювання криз : угода між Європейським Союзом і Україною від 13 черв. 2005 р. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_648 [Pro vyznachennia zahalnoi skhemy uchasti Ukrainy v operatsiiakh Yevropeiskoho Soiuzu iz vrehuliuvannia kryz : uhoda mizh Yevropeiskym Soiuzom i Ukrainoiu vid 13 cherv. 2005 r. – Rezhym dostupu : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_648].

6. **Про засади** внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України від 1 лип. 2010 р. № 2411-VI. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2411-17> [Pro zasady vnutrishnoi i zovnishnoi polityky : Zakon Ukrainy vid 1 lyp. 2010 r. № 2411-VI. – Rezhym dostupu : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>].

7. **Про основні** напрями зовнішньої політики України : Постанова Верховної Ради України від 2 лип. 1993 р. № 3360-XII. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3360-12> [Pro osnovni napriamy zovnishnoi polityky Ukrainy : Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 2 lyp. 1993 r. № 3360-XII. – Rezhym dostupu : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3360-12>].

8. **Стосовно** створення спільної військової частини : угода між Урядом Литовської Республіки, Урядом Республіки Польща та Кабінетом Міністрів України. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/998_548 [Stosovno stvorennia spilnoi viiskovoi chastyny : uhoda mizh Uriadom Lytovskoi Respubliki, Uriadom Respubliki Polshcha ta Kabinetom Ministriv Ukrainy. – Rezhym dostupu : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/998_548].

9. **Про Асоціацію** : угода між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/984_011 [Pro Asotsiatsiiu : uhoda mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony. – Rezhym dostupu : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/984_011].

10. **Про стратегію** сталого розвитку «Україна – 2020» : Указ Президента України від 12 січ. 2015 р. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua/go/5/2015 [Pro stratehiuu staloho rozvytku «Ukraina – 2020» : Ukaz Prezidenta Ukrainy vid 12 sich. 2015 r. – Rezhym dostupu : www.zakon.rada.gov.ua/go/5/2015].

11. **Фалалєєва Л. Г.** Особливості реалізації спільної зовнішньої та безпекової політики Європейського Союзу / Л. Г. Фалалєєва, О. І. Давиденко // Вісн. Академії адвокатури України. – 2012. – Число 2(24). – С. 82 – 88 [Falalieieva L. H. Osoblyvosti realizatsii spilnoi zovnishnoi ta bezpekovoї polityky Yevropeiskoho Soiuzu / L. H. Falalieieva, O. I. Davydenko // Visn. Akademii advokatury Ukrainy. – 2012. – Chyslo 2(24). – S. 82 – 88].

12. **Шатун В. Т.** Оборонна і безпекова політика Європейського Союзу: формування та еволюція / В. Т. Шатун // Наук. пр. [Чорномор. держ. ун-ту ім. Петра Могили комплексу

«Києво-Могилянська академія»]. Сер. «Політологія». – 2014. – Т. 230, Вип. 218. – С. 60 – 67 [Shatun V. T. Oboronna i bezpekova polityka Yevropeiskoho Soiuzu: formuvannia ta evoliutsiia / V. T. Shatun // Nauk. pr. [Chornomor. derzh. un-tu im. Petra Mohyly kompleksu «Kyievo-Mohylianska akademiia»]. Ser. «Politolohiia». – 2014. – Т. 230, Vyp. 218. – С. 60 – 67].

13. **A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe.** – June 2016. – 60 p. – Access mode : https://eeas.europa.eu/top_stories/pdf/eugs_review_web.pdf.

14. **Biscop S.** The EU Global Strategy: Realpolitik with European Characteristics / S. Biscop // ESecurity Policy Brief. – 2016. – № 75. – P. 1 – 6.

15. **Consolidated** Version of the Treaty on European Union // Official Journal of the European Union. – 26.10.2012. – P. 13 – 46. – Access mode : http://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0023.02/DOC_1&format=PDF.

16. **Fallon T.** Europe's 'Principled Pragmatism' on the South China Sea / Theresa Fallon // RUSI. July 2016. – Access mode : <https://rusi.org/commentary/europe%E2%80%99s-%E2%80%98principled-pragmatism%E2%80%99-south-china-sea>.

17. **Nye J. S.** Soft Power: The Means to Success in World Politics / Nye J. S. – New York : Public Affairs, 2004. – 191 p.

Надійшла до редколегії 05.05.18